

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

BS/100/2001

WYBORY PARLAMENTARNE - PEWNOŚĆ GŁOSOWANIA, ALTERNATYWY WYBORCZE, ELEKTORATY NEGATYWNE, UZASADNIENIA DECYZJI WYBORCZYCH

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LIPIEC 2001

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Według lipcowego sondażu¹ wśród potencjalnych uczestników wyborów najwięcej sympatyków ma koalicja wyborcza SLD-UP. Deklarowane poparcie dla pozostałych liczących się ugrupowań jest zdecydowanie niższe. Szczegółowe wyniki dotyczące preferencji wyborczych opublikowaliśmy w jednym z wcześniejszych komunikatów². Obecnie zanalizujemy pozostałe wskaźniki popularności partii politycznych?

PEWNOŚĆ GŁOSOWANIA

Wskaźnikiem stabilności elektoratu i zdolności do utrzymania przez partie dotychczasowych zwolenników jest szacowana przez respondentów pewność ich decyzji wyborczych. Ankietowani określali na dziesięciopunktowej skali, w jakim stopniu są pewni, że w dniu wyborów faktycznie oddadzą głos na ugrupowanie, które popierają obecnie. Na skali tej 1 oznaczało, iż respondent w ogóle nie jest pewien, czy będzie głosować na tę partię, a 10 - że jest w pełni przekonany o udzieleniu poparcia właśnie tej partii.

Trwająca kampania wyborcza sprawia, że w lipcu wyborcy wszystkich partii deklarują większą pewność głosowania niż miesiąc temu i wcześniej.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (134) przeprowadzono w dniach 6-9 lipca 2001 roku na 1015-osobowej reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Por. komunikat CBOS „Preferencje partyjne w lipcu”, lipiec 2001.

Najbardziej pewni słuszności swego wyboru są zwolennicy koalicji SLD-UP, jednak wysoki już poziom deklarowanej pewności głosowania wyborców tej koalicji zwiększył się w lipcu w stosunkowo najmniejszym stopniu. Bardziej wzrosła pewność głosowania w elektoracie PSL, które pod względem determinacji swoich wyborców zajmuje obecnie drugie miejsce. Jeszcze wyraźniej wzrosła pewność głosowania zwolenników PiS, nieco mniej znacząco umocniło się także przekonanie o słuszności dokonanego wyboru wśród sympatyków AWSP. Jednak największą zmianę odnotowaliśmy w przypadku UW - w tym miesiącu wyborcy tej partii zadeklarowali najwyższą w tym roku pewność głosowania.

Tabela 1

Do wyborów pozostało jeszcze kilka miesięcy. W trakcie kampanii wyborczej zdarza się, że ludzie zmieniają swoje zamiary, chęć głosowania na daną partię. W jakim stopniu jest Pan(i) przekonany(a), że w dniu wyborów zagłosuje na tę właśnie partię?				
Potencjalne elektoraty	Średnie ocen w elektoratach na 10-punktowej skali, na której 1 oznacza, że respondent w ogóle nie jest pewien, czy będzie głosować na tę partię, a 10 - całkowitą pewność głosowania na tę partię			
	III 2001	V 2001	VI 2001	VII 2001
SLD+UP+KPEiR	9,01	9,09	9,09	9,27
PSL	8,45	7,88	8,43	8,88
AWS/AWSP	8,10	8,48	8,24	8,55
UW	6,73	7,22	6,80	8,44
PiS	-	-	7,88	8,38
PO	7,58	7,67	8,05	8,30

Patrząc na te dane w inny sposób można powiedzieć, że ponad dwie trzecie obecnych wyborców koalicji SLD-UP jest w stu procentach przekonanych, że w dniu wyborów będzie na nią głosować. Taką pewność swej decyzji deklaruje także ponad połowa wyborców PSL. Nieco mniej zdeterminowani są wyborcy AWSP oraz PiS, chociaż ci ostatni w porównaniu z ubiegłym miesiącem w największym stopniu upewnili się co do słuszności swego wyboru. Także ponad dwie piąte wyborców PO jest w stu procentach przekonanych, że w wyborach będzie głosować właśnie na to ugrupowanie. Relatywnie najmniej stuprocentowych zwolenników ma UW.

Tabela 2

Potencjalne elektoraty	Odsetki respondentów							
	zupełnie niepewnych co do swej decyzji wyborczej (na skali odpowiedź 1)		raczej niepewnych co do swej decyzji wyborczej (na skali odpowiedzi 2-5)		raczej pewnych, że będą głosowali na tę partię (na skali odpowiedzi 6-9)		całkowicie pewnych, że będą głosowali na tę partię (na skali odpowiedzi 10)	
	VI	VII	VI	VII	VI	VII	VI	VII
SLD+UP+KPEiR	0	0	6	3	30	28	64	69
PSL	0	0	7	4	46	38	47	57
AWSP	0	0	15	5	45	49	40	46
PiS	0	0	18	11	53	44	28	45
PO	2	2	12	9	50	47	36	42
UW	-	0	-	5	-	63	-	32

ALTERNATYWY WYBORCZE

Szanse wyborcze poszczególnych partii i koalicji są określone nie tylko przez skalę posiadanego przez nich poparcia, ale także przez ich zdolność do pozyskiwania zwolenników wśród sympatyków pozostałych ugrupowań. Sympatie poszczególnych elektoratów także nie pozostają bez znaczenia przy tworzeniu powyborczych sojuszy czy koalicji, choć w tym przypadku decydujące znaczenie ma oczywiście arytmetyka wyborcza.

W lipcu ugrupowaniem mającym największe możliwości poszerzenia swego dotychczasowego stanu posiadania jest PSL - 15% wyborców mających określone preferencje głosowałoby na to ugrupowanie jako drugie. O ile notowania PSL są takie same jak przed miesiącem, o tyle w przypadku PO, ugrupowania wymienianego dotychczas podobnie często, wyraźnie się pogorszyły. W lipcu co dziewiąty wyborca (11%) deklaruje, że gdyby mógł głosować na jeszcze jedną partię, to - poza swoim głównym wyborem - poparłby jeszcze PO.

Gdyby była możliwość głosowania w wyborach na dwa ugrupowania, to koalicja SLD-UP zyskałaby jeszcze 8% głosów, UW - 7%, PiS - 6%, a AWSP - 5%. Zasięg możliwego poparcia pozostałych ugrupowań jest już wyraźnie mniejszy. Warto zauważyć, że kampania wyborcza sprzyja umacnianiu się wśród wyborców przekonania, że popierana przez nich partia jest na „rynku politycznym” jedynym ugrupowaniem, na które warto głosować (w porównaniu z czerwcem wzrost tego rodzaju deklaracji aż o 8 punktów procentowych).

Tabela 3

Gdyby mógł (mogła) Pan(i) głosować na kandydatów jeszcze jednej partii, to którą partię wybrał(a) by Pan(i) jako drugą?	Wskazania respondentów według terminów badań				
	III 2001 (N=569)	IV 2001 (N=660)	V 2001 (N=545)	VI 2001 (N=634)	VII 2001 (N=618)
	w procentach				
PSL	15	15	12	15	15
PO	17	14	15	16	11
SLD+UP+KPEiR	8	8	8	8	8
UW	9	9	10	8	7
PiS	-	-	-	8	6
AWS/AWSP	4	5	3	4	5
Samoobrona	2	2	2	2	2
PPS	2	2	2	2	1
ChD III RP	2	3	1	2	1
PdP	-	-	-	1	1
Liga Polskich Rodzin	-	-	-	0	1
PUG	-	-	-	0	1
Forum Obywatelskie	-	-	-	-	1
KPN-OP	-	-	-	-	1
RKN	-	-	-	1	0
Inna	2	1	2	0	0
Nie ma takiej partii	17	14	21	16	24
Trudno powiedzieć	10	18	11	18	15

Ponad jedna trzecia wyborców koalicji SLD-UP uważa, że poza nią nie ma żadnego innego ugrupowania, które warto byłoby dodatkowo poprzeć w wyborach. Podobnie jak w ubiegłych miesiącach jest to najwyższy wskaźnik bezalternatywności wyboru. Spośród innych partii właściwie tylko PSL cieszy się wśród wyborców SLD-UP znaczniejszym poparciem, dodatkowo poparłaby je mniej niż jedna czwarta zwolenników tej koalicji. Co ósmy wyborca koalicji SLD-UP chciałby poprzeć PO.

Podobnie jest wśród wyborców PSL - zdecydowanie największym poparciem cieszy się koalicja SLD-UP. Co dziewiąty wyborca Stronnictwa poparłby jeszcze Samoobronę, co dziesiąty uważa, że poza PSL nie ma takiej partii, na którą warto byłoby głosować.

Wyborcom PO najbliższą jest UW. Prawie jedna czwarta (22%) sympatyków tej inicjatywy politycznej chciałaby głosować na Unię, gdyby była możliwość poparcia w wyborach jeszcze jednego ugrupowania. Wśród pozostałych partii niemal taką samą sympatią zwolenników PO cieszą się z jednej strony zarówno PiS (14% wskazań), jak i AWSP (12%), a z drugiej - PSL i koalicja SLD-UP (po 13%). Sympatycy PiS najchętniej wybraliby PO (22%) lub AWSP (17%) jako partie drugiego wyboru. Także potencjalni wyborcy PiS stosunkowo często są przekonani, że popierane przez nich ugrupowanie jest wyjątkowe i na żadne inne nie warto byłoby głosować. Zwolennicy AWSP dodatkowo poparliby PO (24%) oraz UW (18%). Z kolei nieliczni wyborcy UW, gdyby mogli głosować na jeszcze jedną partię, to najchętniej oddaliby głos na PO (38%) i AWSP (20%). Co piąty spośród nich jest przekonany, że poza UW nie ma takiej partii, na którą warto byłoby głosować.

Tabela 4

Gdyby mógł (mogła) Pan(i) głosować na kandydatów jeszcze jednej partii, to którą partię wybrał(a) by Pan(i) jako drugą? (N=618)	Potencjalne elektoraty (partie pierwszego wyboru)					
	AWSP	PiS	PO	UW	PSL	SLD+UP+KPEiR
	w procentach					
AWSP	-	17	12	20	5	2
ChD III RP	9	0	0	0	1	0
FO	0	0	0	0	0	1
KPN-OP	0	3	0	0	0	1
LPR	0	4	0	0	0	1
PO	24	22	-	38	3	12
PPS	0	0	0	0	2	2
PSL	4	2	13	0	-	23
PUG	0	0	2	0	0	0
PiS	7	-	14	4	3	5
PdP	0	9	0	0	3	0
RKN	0	2	1	0	-	0
Samoobrona	2	5	1	0	11	1
SLD+UP+KPEiR	4	6	13	10	37	-
UW	18	4	22	-	2	6
Nie ma takiej partii	15	22	8	20	10	34
Trudno powiedzieć	18	4	15	8	25	14

SIŁA NIECHĘCI - ELEKTORATY NEGATYWNE

Możliwość poprawiania wyborczych notowań związana jest nie tylko z atrakcyjnością i siłą przyciągającą nowych sympatyków z grona zwolenników pozostałych ugrupowań lub osób biernych politycznie. Potencję polityczną każdego ugrupowania ogranicza poziom niechęci, jaki każde z nich ma wśród wyborców.

Podobnie jak w poprzednich miesiącach AWS, tak od czerwca AWSP jest zdecydowanie najbardziej negatywnie postrzeganym ugrupowaniem politycznym. Ponad połowa badanych wybierających się do urn odrzuca możliwość głosowania na to ugrupowanie. Z niechęcią znacznego odsetka uczestników wyborów spotykają się także ChD III RP, UW i Samoobrona - po jednej czwartej wyborców twierdzi, że na pewno nie będzie na nie głosować. Wśród pozostałych ugrupowań relatywnie liczne grono przeciwników ma także koalicja SLD-UP, w mniejszym stopniu również PO, PPS, RKN i KPN-OP.

Tabela 5

Na które z tych partii na pewno nie głosował(a)by Pan(i)? Proszę wymienić nie więcej niż trzy takie partie	Wskazania respondentów według terminów badań			
	III 2001	IV 2001	VI 2001	VII 2001
	w procentach			
AWS/AWSP	61	59	52	51
ChD III RP	29	29	32	27
UW	28	25	21	25
Samoobrona	25	25	24	24
SLD+UP+KPEiR	20	20	20	18
PO	13	20	16	13
PPS	14	11	13	12
RKN	-	-	16	11
KPN-OP	-	-	-	10
FO	-	-	-	9
PdP	-	-	9	8
PSL	10	10	6	6
Alternatywa	-	-	5	4
PiS	-	-	6	4
LPR	-	-	-	3
PUG	-	-	5	2
Nie ma takiej partii	1	2	2	2
Trudno powiedzieć	10	8	9	10

Wśród respondentów określających swoje poglądy polityczne jako lewicowe ponad trzy czwarte (77%) deklaruje, iż z pewnością nie będzie głosowało na AWSP, a dwie piąte (40%) z niechęcią odnosi się do ChD III RP. Wśród osób o poglądach lewicowych niezbyt lubiana jest także UW (30% głosów odrzucenia). Niemal jedna piąta badanych o orientacji lewicowej nie oddałaby swego głosu na PO i Samoobronę (po 18%), nieco mniejsza grupa z pewnością nie poprze RKN (15%) i KPN-OP (11%).

Natomiast wśród osób o poglądach prawicowych niespełna połowa (48%) na pewno nie oddałaby swego głosu na koalicję SLD-UP. Prawie jedna trzecia (30%) nie będzie głosowała na Samoobronę, a ponad jedna piąta odrzuca możliwość głosowania na PPS, UW (po 22%), a także AWSP (21%).

Tabela 6

Na które z tych partii na pewno nie głosował(a)by Pan(i)? Proszę wymienić nie więcej niż trzy takie partie	Deklarowane poglądy polityczne			
	lewica	centrum	prawica	Trudno powiedzieć
	w procentach			
AWSP	77	41	21	44
ChD III RP	40	26	12	19
FO	13	6	7	5
KPN-OP	11	14	7	3
LPR	3	2	5	3
PO	18	10	12	7
PPS	6	18	22	3
PSL	3	6	16	1
PUG	2	3	3	1
PiS	4	4	2	5
PdP	9	11	7	1
RKN	15	12	7	6
Alternatywa	4	4	5	4
Samoobrona	18	32	30	16
SLD+UP+KPEiR	1	18	48	17
UW	30	25	22	16
Nie ma takiej partii	2	2	3	3
Trudno powiedzieć	3	9	10	27

Wśród wyborców koalicji SLD-UP, podobnie jak wśród osób identyfikujących się z lewicą, najsilniej odrzucanym ugrupowaniem jest AWSP (72%). O połowę mniejszy odsetek wyborców koalicji SLD-UP neguje także możliwość głosowania na ChD III RP (37%). Ponad jedna czwarta wyborców SLD-UP z pewnością nie poprze UW (27%), a niespełna jedna piąta - Samoobrony (19%); nieco rzadziej odrzucane są również PO, RKN i FO.

Także dla wyborców PSL największą antypatią polityczną jest AWSP - ponad połowa (58%) spośród nich odrzuca możliwość głosowania na to ugrupowanie. Sympatycy PSL z niewiele mniejszą niechęcią traktują UW - prawie połowa (47%) deklaruje, że nie poprze tej partii w wyborach. Dwie piąte zwolenników PSL (40%) twierdzi, iż nie będzie głosować na ChD III RP. Spore odsetki wyborców PSL nie popierają także PO (19%), FO (15%) i Samoobrony (14%).

Wśród wyborców AWSP zdecydowanie najsilniej odrzucana jest możliwość głosowania na koalicję SLD-UP (62%). Z wyraźną niechęcią spotyka się także Samoobrona (37%). Relatywnie spory odsetek zwolenników AWSP deklaruje, że z pewnością nie będzie głosować na UW i PO (po 28%). Również wśród wyborców PiS najczęściej zdeklarowanych przeciwników ma koalicja SLD-UP (60%). Dość wyraźnie odrzucana jest możliwość głosowania na UW (30%), Samoobronę (28%), ChD III RP (25%), a także AWSP (22%).

Wyborcy PO są najbardziej niechętnie nastawieni do koalicji SLD-UP (47%), a także do Samoobrony (46%). Jednocześnie zwolenników Platformy charakteryzuje również duży krytycyzm wobec AWSP - ponad dwie piąte sympatyków PO (41%) odrzuca możliwość głosowania na AWSP. Znaczny odsetek wyborców PO nie popiera także PPS (28%) oraz KPN-OP (18%).

Z kolei wśród potencjalnych wyborców UW ze stosunkowo największą niechęcią spotyka się Samoobrona (60%). Wyborcy UW wśród zwolenników pozostałych partii postsolidarnościowych najrzadziej odrzucają możliwość głosowania na koalicję SLD-UP (41%). Ponad jedna czwarta wyborców UW nie popiera AWSP, niespełna jedna czwarta z pewnością nie odda swego głosu na KPN-OP, PSL, PO, a jedna piąta - na RKN.

Tabela 7

Na które z tych partii na pewno nie głosował(a)by Pan(i)?	Potencjalne elektoraty (partie pierwszego wyboru)					
	AWSP	PiS	PO	UW	PSL	SLD+UP+KPEiR
	w procentach					
AWSP	-	22	41	27	58	72
ChD III RP	4	25	13	13	40	37
FO	0	0	6	4	15	12
KPN-OP	3	5	18	23	4	11
LPR	3	0	3	0	5	4
PO	28	12	0	23	19	16
PPS	18	17	28	15	7	9
PSL	11	19	12	23	0	4
PUG	7	3	3	0	3	2
PiS	12	0	0	0	4	5
PdP	8	6	15	16	5	9
RKN	9	6	8	20	5	16
Alternatywa	6	3	6	10	2	4
Samoobrona	37	28	46	60	14	19
SLD+UP+KPEiR	62	60	47	41	10	0
UW	28	30	14	0	47	27
Inna	0	0	0	6	0	0
Nie ma takiej partii	0	0	2	0	0	3
Trudno powiedzieć	7	10	1	4	9	3

MOTYWY GŁOSOWANIA

Na dwa miesiące przed wyborami zapytaliśmy zadeklarowanych uczestników głosowania, z jakiego powodu chcą oddać głos właśnie na tę, a nie inną partię polityczną.

Od partii startujących w wyborach wyborcy w największym stopniu oczekują, że - po ewentualnym dojściu do władzy - uda im się zmienić obecną złą sytuację w kraju. Niespełna połowa wyborców popiera którąś z partii właśnie w przekonaniu, że stwarza ona szanse poprawy sytuacji. Dalsza ponad jedna trzecia wyborców w sposób jeszcze bardziej bezpośredni przekłada wybór polityczny na swoją sytuację i wiąże poparcie dla którejś z partii z nadzieją na poprawę własnego położenia, a także poprawę sytuacji ludzi takich jak oni.

	CBOS
Dlaczego zamierza Pan(i) głosować na tę partię, ugrupowanie lub koalicję wyborczą? Proszę wybrać maksimum cztery powody	
	N=535
Bo dają szansę, że coś się zmieni, że będzie szło ku lepszemu	45%
Mam nadzieję, że kiedy dojdą do władzy, to poprawi się sytuacja ludzi takich jak ja	36%
Mają najlepszych polityków, którzy są fachowcami i będą umieli pokierować krajem	31%
Odpowiada mi ich program gospodarczy	32%
Bo rozumieją problemy zwykłych ludzi, będą o nich dbać	23%
Reprezentują ludzi takich jak ja	19%
Mają doświadczenie, sprawdzili się w dotychczasowych działaniach lub rządzeniu	18%
Bo zawiodłem(a) się na tych, na których głosowałem(a) w poprzednich wyborach	17%
Dają szansę na zmniejszenie przestępczości, poprawę bezpieczeństwa na ulicach, lepsze prawo	17%
Bo zawsze na nich głosowałem(a) m, popieram ich od zawsze	17%
Sprzeciwiają się wyprzedaży majątku narodowego, uzależnieniu od obcych	16%
Spśród partii, na które mógłbym (mogłabym) głosować, mają największe szanse na wejście do parlamentu	15%
Bo są uczciwi, wiarygodni, nieskorumpowani	13%
Popieram ich stanowisko wobec roli Kościoła i wartości religijnych w Polsce	12%
Bo są niezależni, niezwiązani układami z innymi partiami	9%
Bo kierują się patriotyzmem, będą dbać o polskie interesy narodowe	8%
Ze względu na korzenie, rodowód polityczny działaczy i polityków	6%
Ze względu na stosunek do czasów PRL i ludzi związanych z poprzednim ustrojem	5%
Inny powód	5%
Trudno powiedzieć	1%

* Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ ankietowani mogli wybrać cztery odpowiedzi.

Niespełna jedna trzecia wyborców wybiera którąś z partii, ponieważ wierzy w polityków zrzeszonych w tym ugrupowaniu, w ich wykształcenie, kompetencje, fachowość, umiejętności organizacyjne. Dla niemal jednej piątej liczy się także posiadane doświadczenie w sprawowaniu władzy. Dalsze 13% wyborców zwraca uwagę przede wszystkim na postawę moralną polityków - ich uczciwość, wiarygodność, odporność na korupcję.

Ważnym argumentem uzasadniającym wybór jest także zgodność poglądów prezentowanych przez dane ugrupowanie z poglądami wyborców. Pod tym względem największe znaczenie mają opinie na temat gospodarki - prawie jedna trzecia wyborców uzasadniała swój wybór poparciem dla programu gospodarczego danego ugrupowania. Co ósmy wyborca zwraca uwagę na stanowisko danej partii wobec roli Kościoła i wartości religijnych w życiu publicznym.

Poza poglądami ważną cechą skłaniającą wyborców do poparcia któregoś z ugrupowań jest społeczne zakorzenienie polityków tworzących dane ugrupowanie - znajomość problemów zwykłych ludzi i brak alienacji wobec rzeczywistej skali potrzeb społeczeństwa. Niespełna jedna czwarta uzasadnia swój wybór przekonaniem, że dane ugrupowanie rozumie problemy zwykłych ludzi i - w założeniu - będzie się nimi zajmować. Co piąty wyborca będzie głosował na któreś z ugrupowań, ponieważ w jego ocenie właśnie ono najlepiej reprezentuje ludzi takich jak on.

Wśród pozostałych uzasadnień pojawiały się również motywacje o charakterze negatywnym (*zawiodłem(a) się na tych, na których głosowałem(a) w poprzednich wyborach*), ale także deklaracje wierności danemu ugrupowaniu (*zawsze na nich głosowałem(a)m*). Wśród szczegółowych kwestii programowych relatywnie często ankietowani zwracali uwagę na sprawy bezpieczeństwa, a także kwestie związane z prywatyzacją i obecnością obcego kapitału. Pewien odsetek ankietowanych deklaruje, że ich wybór ma w części charakter strategiczny - głosują na to ugrupowanie, które w ich przekonaniu ma największe szanse na wejście do parlamentu.

Stosunkowo najmniejsze znaczenie mają obecnie dla ankietowanych sprawy związane z zaszłościami politycznymi i historią ostatnich lat. Tylko niewielki odsetek uzasadnił swój wybór stosunkiem do czasów PRL i ludzi związanych z poprzednim ustrojem, a także korzeniami i rodowodem politycznym danej partii.

Jak kształtują się motywacje wyborcze zwolenników najbardziej liczących się ugrupowań?

Wyborcy koalicji **SLD-UP** najczęściej uzasadniają swój wybór różnie formułowaną nadzieją na zmianę. Blisko połowa spośród nich uważa, że tylko ta koalicja daje szansę, że

w kraju coś się zmieni na lepsze. Ponad dwie piąte ma nadzieję, że po zwycięstwie wyborczym poprawi się także ich własna sytuacja oraz sytuacja ludzi takich jak oni. Dla wyborców SLD-UP poważnym argumentem przemawiającym za tą koalicją są jej kadry - uważają oni, że partie te mają najlepszych polityków, którzy będą umieli pokierować krajem. Dalsza jedna trzecia wyborców tej koalicji zwraca uwagę na to, że SLD ma doświadczenie w rządzeniu. Równie ważne jak doświadczenie jest także poparcie wyborców dla pomysłów gospodarczych prezentowanych przez te ugrupowania. Co czwarty zwolennik koalicji SLD-UP uważa, że politycy tych ugrupowań rozumieją problemy zwykłych ludzi i będą zabiegać o ich rozwiązanie.

Zwolennicy **PSL** chcą głosować na to ugrupowanie przede wszystkim dlatego, że w ich przekonaniu tylko ta partia daje nadzieję na poprawę sytuacji ludzi takich jak oni, a także na poprawę sytuacji w kraju. Jednocześnie w przypadku PSL wyraźnie większe znaczenie ma odwoływanie się do interesów konkretnej grupy społecznej - prawie połowa jego wyborców uważa, że tylko ta partia reprezentuje ich interesy. Zdaniem prawie jednej trzeciej wyborców PSL partia ta jest blisko ludzi i rozumie ich problemy. Na tle pozostałych ugrupowań wyborcy PSL wyraźnie częściej uzasadniają swój wybór poparciem dla polityki prywatyzacyjnej, jaką lansuje to ugrupowanie, czyli podkreślają swój sprzeciw wobec wyprzedaży majątku narodowego i zbyt dużego - ich zdaniem - uzależnienia od obcych. PSL ma sporą grupę stałych zwolenników, którzy deklarują, że zawsze głosowali na tę partię.

Wyborcy **PO** poprą w wyborach tę inicjatywę przede wszystkim dlatego, że w ich ocenie daje ona nadzieję na zmianę sytuacji w kraju, a także dlatego, iż popierają program gospodarczy tego ugrupowania. Wyborcy PO bardzo cenią polityków firmujących to ugrupowanie, uważają, że właśnie oni najlepiej będą umieli pokierować krajem. Znaczenie dla wyborców PO mają także nadzieje na poprawę ich własnej sytuacji. W porównaniu z motywacjami deklarowanymi przez zwolenników innych partii wyborcy PO wyróżniają się znaczeniem, jakie przypisują uczciwości i wiarygodności polityków reprezentujących to ugrupowanie, a także skalą rozczarowania, jakie - w ich ocenie - sprawiło ugrupowanie, na które głosowali w poprzednich wyborach. Dla wyborców PO ważne jest także poczucie, że są reprezentowani przez polityków tworzących tę inicjatywę polityczną.

Tabela 8

Dlaczego zamierza Pan(i) głosować na tę partię, ugrupowanie lub koalicję wyborczą?	Potencjalne elektoraty					
	SLD+UP +KPEiR	PSL	PO	AWSP	PiS	UW
	w procentach					
Odpowiada mi ich program gospodarczy	30	27	44	44	7	70
Popieram ich stanowisko wobec roli Kościoła i wartości religijnych w Polsce	5	3	15	61	5	8
Mają najlepszych polityków, którzy są fachowcami i będą umieli pokierować krajem	40	8	34	13	23	49
Reprezentują ludzi takich jak ja	15	46	19	18	3	2
Bo dają szansę, że coś się zmieni, że będzie szło ku lepszemu	47	50	50	25	32	45
Bo są uczciwi, wiarygodni, nieskorumpowani	8	11	22	5	34	36
Bo rozumieją problemy zwykłych ludzi, będą o nich dbać	26	32	15	3	12	9
Bo kierują się patriotyzmem, będą dbać o polskie interesy narodowe	6	11	5	13	16	12
Mam nadzieję, że kiedy dojdą do władzy, to poprawi się sytuacja ludzi takich jak ja	41	56	30	10	18	22
Bo zawiodł(a)m się na tych, na których głosowałem(a)m w poprzednich wyborach	16	15	28	10	30	5
Bo są niezależni, niezwiązani układami z innymi partiami	4	2	17	13	44	0
Ze względu na stosunek do czasów PRL i ludzi związanych z poprzednim ustrojem	4	2	4	21	19	2
Ze względu na korzenie, rodowód polityczny działaczy i polityków	3	8	13	18	9	18
Sprzeciwiają się wyprzedaży majątku narodowego, uzależnieniu od obcych	17	31	4	11	14	6
Mają doświadczenie, sprawdzili się w rządzeniu	31	7	5	0	4	9
Spośród partii, na które mógłbym (mogłabym) głosować, mają największe szanse na wejście do parlamentu	4	2	11	17	0	4
Dają szansę na zmniejszenie przestępczości, poprawę bezpieczeństwa na ulicach, lepsze prawo	18	12	17	11	43	7
Bo zawsze na nich głosowałem(a)m	16	28	3	39	0	43
Inny powód	8	3	2	0	0	2
Trudno powiedzieć	0	0	2	0	4	0

Zwolennicy **PiS** będą głosować na to ugrupowanie przede wszystkim dlatego, że jest ono niezależne, niezwiązane układami z istniejącym establishmentem politycznym i innymi partiami. Drugim najważniejszym argumentem przemawiającym za głosowaniem na PiS jest to, że partia stwarza szanse skuteczniejszej walki z przestępczością oraz poprawy bezpieczeństwa w kraju. Ważnym czynnikiem przyciągającym zwolenników jest również wiarygodność i uczciwość polityków tworzących to ugrupowanie. Dla wyborców PiS liczy się także to, że partia ta daje nadzieje na zmianę obecnej, złej sytuacji w kraju.

Elektorat **AWSP** największą uwagę zwraca na czynniki światopoglądowe - jako motyw głosowania najczęściej wskazuje na akceptację stanowiska tego ugrupowania wobec roli Kościoła i wartości religijnych w Polsce. Ważnym motywem jest również poparcie dla programu gospodarczego tego ugrupowania. AWSP ma także relatywnie wielu wiernych wyborców, którzy będą głosować na nią w wyborach, ponieważ zawsze popierali tę stronę sceny politycznej. W porównaniu z wypowiedziami wyborców innych partii zwolennicy AWSP wyraźnie większą wagę przypisują zaszcłosciom historycznym - zwracają uwagę na stosunek do ludzi związanych z poprzednim ustrojem, a także na korzenie i rodowód działaczy politycznych.

Nieliczni wyborcy **UW** uzasadniając swoją decyzję wyborczą najczęściej powołują się na akceptację programu gospodarczego tej partii. Ważnym czynnikiem przemawiającym na korzyść UW są dla jej zwolenników politycy tworzący to ugrupowanie - ich kompetencje, fachowość i wykształcenie. Ważne są także takie ich cechy, jak przypisywana im uczciwość, wiarygodność i odporność na korupcję. Zdaniem ponad dwóch piątych wyborców UW, tylko ta partia daje nadzieje na zmianę na lepsze. Wśród innych ugrupowań relatywnie największy odsetek zwolenników UW uzasadniając własne motywy głosowania stwierdza, że popiera tę partię „od zawsze” i również w najbliższych wyborach będzie na nią głosować.

Kampania wyborcza sprawia, że wśród wyborców jest coraz więcej osób przekonanych o słuszności swego wyboru. Wzrasta odsetek zwolenników poszczególnych ugrupowań, którzy są pewni, że wybrana przez nich partia lub koalicja jest wyjątkowa i żadnej innej nie warto popierać. W pozostałych wymiarach - zarówno antypatii, jak i sympatii między elektoratami poszczególnych ugrupowań - poglądy respondentów nie zmieniły się znacząco.

Przywoływane przez wyborców motywy głosowania pozwalają stwierdzić, że poza AWSP, obciążonym czteroletnimi rządami, zwolennicy wszystkich ugrupowań wiążą z ich ewentualnym zwycięstwem poważne nadzieje na zmianę sytuacji w kraju. Partiami, które będą musiały sprostać największym oczekiwaniom wyborców, są PO i PSL. Jednocześnie w przypadku PSL ciężar oczekiwań wyborców jest dodatkowo tym większy, że traktują je oni także osobiście - w największym stopniu mają nadzieję, że po dojściu PSL do władzy poprawi się ich własna sytuacja. Takie oczekiwania często zgłaszają także wyborcy koalicji SLD-UP.

Jeśli chodzi o wymiar polityczny, wyborcy PSL czują się w największym stopniu reprezentowani przez popieraną przez siebie partię. Zwolennicy PSL oraz koalicji SLD-UP najbardziej są przekonani, że popierane przez nich ugrupowania pozostają blisko ludzi - rozumieją ich problemy i będą chciały je rozwiązywać. Zwolennicy PiS i PO najczęściej twierdzą, iż wybrali nowe ugrupowania dlatego, że zawiedli się na tych, na których głosowali w poprzednich wyborach.

W opinii wyborców UW, PO i SLD mocnym punktem tych ugrupowań są kadry, ich wykształcenie i fachowość. W przypadku UW ma to dodatkowo tym większe znaczenie, że wyborcy tej partii relatywnie najsilniej są przekonani o wiarygodności i uczciwości jej polityków. Równie silne przeświadczenie o uczciwości popieranych polityków mają także wyborcy PiS. Również politycy PiS są najlepiej oceniani przez swych wyborców ze względu

na niezależność polityczną oraz brak powiązań politycznych i osobistych z politykami pozostałych ugrupowań.

Jeśli idzie o sprawy programowe, to dla wyborców UW, PO i AWSP największe znaczenie ma program gospodarczy. Wyborcy PSL najsilniej sprzeciwiają się prywatyzacji i popierają tę partię dlatego, że sprzeciwia się wyprzedaży majątku narodowego oraz uzależnieniu od obcych. Wyborcy PiS największą wagę przywiązują do kwestii przestrzegania prawa, walki z przestępczością i poprawy bezpieczeństwa. Zwolennicy AWSP zdecydowanie na pierwszym planie stawiają sprawy światopoglądowe i chcą głosować na tę koalicję, gdyż popierają prezentowane przez nią stanowisko w sprawie roli Kościoła i wartości religijnych w życiu publicznym w Polsce. Wyborcy tej partii większą wagę niż pozostali przywiązują do zaszłości historycznych - tego, skąd wywodzą się i kim byli politycy w czasach PRL.

Opracował

Krzysztof PANKOWSKI

A N E K S

Tabela 1. Na które z tych partii na pewno nie głosował(a)by Pan(i)? Proszę wybrać nie więcej niż trzy takie partie (%)

	AWSP	ChD III RP	FO	KPN-OP	LPR	PO	PPS	PSL
Ogółem	51	27	9	10	3	13	12	6
Płeć								
Meżczyźni	55	27	9	13	4	14	13	6
Kobiety	46	28	9	7	3	12	11	7
Wiek								
18-24 lat	49	24	2	11	3	20	9	13
25-34	57	28	8	6	5	5	16	3
35-44	45	30	12	6	2	22	16	4
45-54	60	30	10	14	4	11	12	8
55-64	50	30	16	12	4	14	8	1
65 lat i więcej	43	20	5	9	4	6	10	9
Miejsce zamieszkania								
Wies	55	26	9	6	3	13	9	4
Miasto do 20 tys.	46	32	13	12	6	8	14	1
20-100 tys.	58	37	16	11	2	9	16	2
101-500 tys.	53	28	4	14	5	16	15	11
501 tys. i więcej mieszk.	34	13	1	11	2	17	11	15
Wykształcenie								
Podstawowe	55	22	9	8	3	12	9	3
Zasadnicze zawodowe	47	35	11	7	4	17	12	3
Średnie	52	27	8	11	3	12	13	10
Wyższe	50	24	7	17	6	9	13	10
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	47	13	5	11	5	8	19	13
Prac.umysł.niż.szczebla	54	23	5	21	4	10	14	9
Pracownicy fiz.- umysł.	42	36	13	6	2	12	17	4
Robotnicy wykwalifikowani	38	25	14	11	2	20	16	9
Robotnicy niewykwalifik.	59	45	3	6	7	29	23	8
Rolnicy	63	31	14	4	1	12	7	0
Pracujący na własny rach.	62	23	10	6	6	9	11	7
Bierni zawodowo								
Rencisci	49	29	18	10	4	8	6	2
Emeryci	46	26	6	10	4	13	11	5
Uczniowie i studenci	52	21	4	8	3	10	11	11
Bezrobotni	59	29	12	10	2	15	10	5
Gospodynie domowe i inni	64	46	13	4	0	26	3	4
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	50	31	8	18	2	10	14	5
spółce właścicieli								
prywatnych i państwa	40	22	9	5	5	7	20	10
sekt. pryw. poza rolnict.	53	26	9	11	6	17	14	11
prywatnym gosp. rolnym	60	26	17	11	1	12	13	1
Dochody na jedną osobę								
Do 275 zł	57	36	14	2	2	14	3	2
276-399	56	26	8	1	1	24	13	13
400-549	45	25	6	11	2	17	18	5
550-799	51	29	9	7	1	17	15	6
Powyżej 799 zł	46	24	8	15	5	10	12	8
Ocena własnych war. mater.								
Złe	54	31	11	5	3	17	7	4
Średnie	49	27	8	13	4	11	14	7
Dobre	52	24	8	10	2	12	16	8
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	20	11	2	1	0	9	26	19
Raz w tygodniu	49	24	10	8	3	12	13	7
1-2 razy w miesiącu	49	30	9	6	5	19	10	3
Kilka razy w roku	61	37	8	16	2	14	9	6
W ogóle nie uczestniczy	67	36	8	19	7	12	10	4
Poglądy polityczne								
Lewica	77	40	13	11	3	18	6	3
Centrum	41	26	6	14	5	10	18	6
Prawica	21	12	7	7	2	12	23	16
Trudno powiedzieć	44	19	5	3	3	7	3	1

(continued)

Tabela 1 (cd.). Na które z tych partii na pewno nie głosował(a)by Pan(i)? Proszę wybrać nie więcej niż trzy takie partie (%)

	PUG	PiS	PdP	RKN	Alternaty- wa	Samoobrona	SLD + UP	UW
Ogółem	2	4	8	11	4	24	18	25
Płeć								
Mężczyźni	2	4	9	13	2	22	19	28
Kobiety	2	3	7	9	7	26	17	22
Wiek								
18-24 lat	4	9	6	15	4	38	21	18
25-34	0	7	13	19	0	28	19	25
35-44	1	6	13	12	5	27	16	25
45-54	3	2	6	8	5	19	12	27
55-64	2	1	5	3	1	17	14	26
65 lat i więcej	4	0	6	11	7	20	28	28
Miejsce zamieszkania								
Wies	3	4	7	7	3	13	15	31
Miasto do 20 tys.	1	2	5	11	8	32	15	17
20-100 tys.	4	2	12	15	2	32	11	24
101-500 tys.	1	3	10	13	3	16	20	20
501 tys. i więcej mieszk.	3	8	6	17	7	45	34	24
Wykształcenie								
Podstawowe	4	2	4	5	3	17	14	30
Zasadnicze zawodowe	2	9	11	10	3	16	17	25
Średnie	3	3	8	10	6	30	19	23
Wysze	0	1	11	32	3	35	23	21
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	0	0	14	27	3	42	30	22
Prac. umysł. niz. szczebla	2	4	12	17	6	32	13	30
Pracownicy fiz.- umysł.	2	7	8	18	4	35	18	20
Robotnicy wykwalifikowani	0	13	20	11	0	29	21	17
Robotnicy niewykwalifik.	3	0	3	15	6	10	4	22
Rolnicy	7	4	2	5	5	6	8	53
Pracujący na własny rach.	0	7	0	8	6	25	23	20
Bierni zawodowo								
Renciści	0	2	7	5	4	15	9	24
Emeryci	4	0	7	5	3	20	25	30
Uczniowie i studenci	8	0	4	13	8	40	25	19
Bezrobotni	0	8	7	8	4	16	11	18
Gospodynie domowe i inni	0	4	6	19	0	13	15	6
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	1	5	15	18	5	30	16	30
spółce właścicieli	0	1	16	15	2	35	23	13
prywatnych i państwa	2	9	7	14	3	29	21	21
sekt. prywat. poza rolnict.	8	4	4	7	3	6	9	44
prywatnym gosp. rolnym								
Dochody na jedną osobę								
Do 275 zł	1	9	11	6	7	10	11	23
276-399	1	9	1	8	1	27	7	20
400-549	1	1	12	7	2	26	22	26
550-799	2	1	7	7	5	25	14	30
Powyżej 799 zł	5	3	8	20	6	29	22	23
Ocena własnych war. mater.								
Złe	3	6	8	9	3	20	13	27
Średnie	3	3	8	12	5	22	17	26
Dobre	1	3	9	12	2	33	26	21
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	0	0	3	3	2	37	58	19
Raz w tygodniu	2	4	7	7	4	26	19	26
1-2 razy w miesiącu	5	6	11	13	4	16	12	26
Kilka razy w roku	2	3	10	20	4	21	14	23
W ogóle nie uczestniczy	0	6	11	24	4	25	5	23
Poglądy polityczne								
Lewica	2	4	9	15	4	18	1	30
Centrum	3	4	11	12	4	32	18	25
Prawica	3	2	7	7	5	30	48	22
Trudno powiedzieć	1	5	1	6	4	16	17	16

(continued)

Tabela 1 (cd.). Na które z tych partii na pewno nie głosował(a)by Pan(i)?
Proszę wybrać nie więcej niż trzy takie partie

	(%)			
	Inna partia	Nie ma takiej partii	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	0	2	10	609
Płeć				
Mężczyźni	0	2	7	312
Kobiety	0	3	13	296
Wiek				
18-24 lat	2	3	6	76
25-34	0	1	9	87
35-44	0	1	9	125
45-54	0	1	11	148
55-64	0	3	11	71
65 lat i więcej	0	7	11	103
Miejsce zamieszkania				
Wies	0	3	13	227
Miasto do 20 tys.	0	1	12	59
20-100 tys.	0	0	7	122
101-500 tys.	1	3	5	112
501 tys. i więcej mieszk.	0	3	7	88
Wykształcenie				
Podstawowe	0	5	13	140
Zasadnicze zawodowe	0	1	9	166
Średnie	1	2	9	236
Wyższe	0	0	5	65
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	0	0	5	49
Prac.umysł.niz.szczebła	0	0	6	59
Pracownicy fiz.-umysł.	2	1	12	48
Robotnicy wykwalifikowani	0	1	9	51
Robotnicy niewykwalifik.	0	5	9	23
Rolnicy	0	0	12	46
Pracujący na własny rach.	0	3	2	38
Bierni zawodowo				
Renciści	0	7	17	52
Emeryci	0	3	9	124
Uczniowie i studenci	0	5	6	38
Bezrobotni	0	0	18	63
Gospodynie domowe i inni	0	6	3	18
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	0	0	6	108
spółce właścicieli	2	0	13	53
prywatnych i państwa	0	0	6	101
sekt. pryw. poza rolnict.	0	0	13	65
prywatnym gosp. rolnym	0	0	13	65
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	0	2	9	58
276-399	0	1	12	53
400-549	0	4	8	117
550-799	0	3	12	87
Powyżej 799 zł	0	3	7	137
Ocena własnych war. mater.				
Złe	0	3	9	196
Średnie	0	2	11	278
Dobre	0	4	7	134
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	0	3	10	37
Raz w tygodniu	0	2	11	310
1-2 razy w miesiącu	0	3	13	98
Kilka razy w roku	0	1	8	106
W ogóle nie uczestniczy	0	6	2	56
Poglądy polityczne				
Lewica	0	2	3	239
Centrum	0	2	9	154
Prawica	1	3	16	136
Trudno powiedzieć	0	3	27	80

Tabela 2. Dlaczego zamierza Pan(i) głosować na tę partię, ugrupowanie lub koalicję wyborczą?

1 - Odpowiada mi ich program gospodarczy; 2 - Popieram ich stanowisko wobec roli Kościoła i wartości religijnych w Polsce; 3 - Mają najlepszych polityków, którzy są fachowcami i będą umieli pokierować krajem; 4 - Reprezentują ludzi takich jak ja; 5 - Bo dają szansę, że coś się zmieni, że będzie szło ku lepszemu; 6 - Bo są uczciwi, wiarygodni, nieskorumpowani; 7 - Bo rozumieją problemy zwykłych ludzi, będą o nich dbać; 8 - Bo kierują się patriotyzmem, będą dbać o polskie interesy narodowe

	1	2	3	4	5	6	7	8
Ogółem	32	12	31	19	45	13	23	8
Płeć								
Mężczyźni	42	8	36	20	39	14	20	9
Kobiety	22	16	26	19	51	12	26	8
Wiek								
18-24 lat	44	18	34	11	35	10	14	11
25-34	31	8	26	24	44	12	20	5
35-44	29	7	28	18	44	16	22	7
45-54	30	8	31	19	46	10	29	9
55-64	28	14	33	24	57	15	28	5
65 lat i więcej	34	20	37	20	42	19	19	11
Miejsce zamieszkania								
Wies	35	7	27	24	44	15	23	9
Miasto do 20 tys.	17	9	24	19	55	11	30	4
20-100 tys.	37	10	42	19	49	6	29	8
101-500 tys.	32	16	34	19	33	10	20	4
501 tys. i więcej mieszk.	30	21	29	8	50	25	13	15
Wykształcenie								
Podstawowe	26	10	29	24	47	12	27	13
Zasadnicze zawodowe	33	11	31	23	40	13	25	6
Średnie	31	10	32	16	50	12	20	9
Wyższe	47	25	32	11	34	21	15	14
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	45	25	35	10	43	24	20	14
Prac. umysł. fiz. szczebla	35	9	32	15	39	9	25	8
Pracownicy fiz.- umysł.	38	13	28	9	59	24	20	4
Robotnicy wykwalifikowani	31	12	19	21	36	7	28	7
Robotnicy niewykwalifik.	31	0	31	30	23	25	34	1
Rolnicy	31	3	18	37	53	2	34	5
Pracujący na własny rach.	25	1	51	13	44	5	2	2
Bierni zawodowo								
Renciści	26	15	28	28	39	25	29	12
Emeryci	32	17	38	20	46	14	20	7
Uczniowie i studenci	41	13	41	1	39	9	16	19
Bezrobotni	27	5	19	26	61	11	28	9
Gospodynie domowe i inni	15	19	38	18	34	3	9	12
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	39	12	30	18	46	12	24	13
spółce właścicieli	36	13	36	13	33	22	25	4
prywatnych i państwa	28	11	31	17	41	13	17	4
sekt. przyw. poza rolnict.	35	3	23	37	50	6	33	7
prywatnym gosp. rolnym								
Dochody na jedną osobę								
Do 275 zł	25	11	25	19	46	7	21	18
276-399	33	19	9	32	46	11	35	8
400-549	30	9	33	21	44	18	27	7
550-799	30	13	41	17	48	22	21	4
Powyżej 799 zł	36	16	33	17	45	12	22	8
Ocena własnych war. mater.								
Złe	25	13	26	22	47	11	24	14
Średnie	33	11	35	17	42	15	23	5
Dobre	40	11	31	19	48	13	19	8
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	18	41	54	11	30	18	12	24
Raz w tygodniu	32	14	28	18	43	12	23	7
1-2 razy w miesiącu	35	1	26	29	57	10	26	9
Kilka razy w roku	32	8	30	17	39	17	20	7
W ogóle nie uczestniczy	38	8	42	22	55	15	24	9
Poglądy polityczne								
Lewica	30	5	35	20	46	6	27	6
Centrum	38	7	30	19	48	19	24	4
Prawica	40	28	29	16	42	22	15	16
Trudno powiedzieć	14	16	24	24	39	10	19	11

(continued)

Tabela 2 (cd.). Dlaczego zamierza Pan(i) głosować na tę partię, ugrupowanie lub koalicję wyborczą?
 9 - Mam nadzieję, że kiedy dojdą do władzy, to poprawi się sytuacja ludzi takich jak ja; 10 - Bo zawiodł(a)m się na tych, na których głosowałem(a)m w poprzednich wyborach; 11 - Bo są niezależni, niezwiązani układami z innymi partiami; 12 - Ze względu na stosunek do czasów PRL i ludzi związanych z poprzednim ustrojem; 13 - Ze względu na korzenie, rodowód polityczny działaczy i polityków; 14 - Sprzeciwiam się wyprzedzaniu majątku narodowego, uzależnieniu od obcych; 15 - Mają doświadczenie, sprawdzili się w dotychczasowych działaniach lub rządzeniu, za ich rządów lepiej się żyło; 16 - Spośród partii, na które mogłbym (mogliabym) głosować, mają największe szanse na wejście do parlamentu

	9	10	11	12	13	14	15	16
Ogółem	36	17	9	5	6	16	18	15
Płeć								
Mężczyźni	35	19	9	5	8	17	18	14
Kobiety	37	15	9	5	4	14	19	15
Wiek								
18-24 lat	39	10	4	9	4	4	20	29
25-34	31	22	14	3	8	21	17	16
35-44	36	22	8	3	10	15	20	14
45-54	41	19	11	7	6	21	22	12
55-64	36	12	10	9	2	16	14	10
65 lat i więcej	33	13	7	2	5	13	14	12
Miejsce zamieszkania								
Wies	35	17	11	5	8	19	17	8
Miasto do 20 tys.	54	16	6	5	0	22	19	16
20-100 tys.	38	16	9	3	4	14	16	17
101-500 tys.	34	17	4	5	4	13	24	24
501 tys. i więcej mieszk.	27	22	10	5	13	8	16	17
Wykształcenie								
Podstawowe	46	9	9	5	2	12	15	10
Zasadnicze zawodowe	35	24	12	5	7	16	13	14
Średnie	36	18	8	5	7	18	26	16
Wyższe	20	16	5	5	13	14	13	23
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	28	15	5	3	8	19	15	22
Prac. umysł. niż. szczebla	38	16	6	4	5	18	29	15
Pracownicy fiz. - umysł.	19	23	7	10	13	12	18	16
Robotnicy wykwalifikowani	27	27	14	0	9	13	11	20
Robotnicy niewykwalifik.	66	16	16	7	16	25	8	0
Rolnicy	54	17	6	5	0	26	17	4
Pracujący na własny rach.	27	21	15	10	4	22	23	28
Bierni zawodowo								
Renciści	35	17	2	3	0	8	20	7
Emeryci	35	16	11	6	5	20	18	11
Uczniowie i studenci	36	0	10	8	8	2	22	29
Bezrobotni	41	21	10	6	7	5	12	15
Gospodynie domowe i inni	56	14	4	0	8	13	36	13
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	37	13	8	6	7	15	23	9
spółce właścicieli	23	28	16	9	9	14	11	18
prywatnych i państwa	32	21	11	1	7	20	17	24
sekt. prywat. poza rolnict.	32	21	11	1	7	20	17	24
prywatnym gosp. rolnym	47	20	4	5	0	30	11	4
Dochody na jedną osobę								
Do 275 zł	36	16	6	1	3	7	13	11
276-399	35	22	1	2	3	12	20	19
400-549	38	18	12	7	9	21	18	13
550-799	41	14	15	8	4	17	19	9
Powyżej 799 zł	31	16	10	5	8	13	22	17
Ocena własnych war. mater.								
Złe	38	14	10	3	4	16	16	13
Średnie	38	22	8	8	6	16	19	13
Dobre	29	11	9	4	12	15	21	23
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	41	16	2	16	15	12	4	0
Raz w tygodniu	38	17	10	5	4	19	19	16
1-2 razy w miesiącu	35	21	7	3	5	17	19	13
Kilka razy w roku	36	18	10	2	10	12	20	19
W ogóle nie uczestniczy	28	14	10	10	5	8	21	12
Poglądy polityczne								
Lewica	40	16	5	5	5	20	27	22
Centrum	39	17	9	5	9	15	17	12
Prawica	26	23	16	10	8	11	8	7
Trudno powiedzieć	37	10	10	3	1	11	10	10

Tabela 2 (cd.). Dlaczego zamierza Pan(i) głosować na tę partię, ugrupowanie lub koalicję wyborczą? 17 - Dają szansę na zmniejszenie przestępczości, poprawę bezpieczeństwa na ulicach, lepsze prawo; 18 - Bo zawsze na nich głosowałem(a)m, popieram ich od zawsze

(%)

	17	18	Inny powód	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	17	17	5	1	535
Płeć					
Mężczyźni	17	17	4	1	283
Kobiety	16	16	5	1	252
Wiek					
18-24 lat	15	12	7	2	66
25-34	8	19	5	0	78
35-44	15	15	8	1	110
45-54	17	21	4	0	133
55-64	28	11	4	0	60
65 lat i więcej	21	18	2	5	88
Miejsce zamieszkania					
Wies	11	16	2	2	197
Miasto do 20 tys.	25	17	7	1	53
20-100 tys.	15	18	6	0	105
101-500 tys.	26	15	9	1	100
501 tys. i więcej mieszk.	16	18	3	1	79
Wykształcenie					
Podstawowe	16	17	6	3	123
Zasadnicze zawodowe	18	17	5	1	149
Średnie	18	15	3	1	205
Wyższe	11	24	3	0	58
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	6	21	8	0	41
Prac. umysł. niż. szczebla	16	22	4	0	54
Pracownicy fiz.-umysł.	21	24	2	3	43
Robotnicy wykwalifikowani	17	17	8	2	47
Robotnicy niewykwalifik.	31	16	0	0	23
Rolnicy	9	26	0	0	41
Pracujący na własny rach.	23	11	4	0	36
Bierni zawodowo					
Renciści	18	14	0	3	46
Emeryci	22	15	4	3	103
Uczniowie i studenci	8	4	14	0	33
Bezrobotni	8	13	12	2	52
Gospodynie domowe i inni	32	16	0	0	15
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	17	22	2	2	97
społ. właścicieli					
prywatnych i państwa	19	17	0	0	48
sekt. przyw. poza rolnict.	16	17	9	1	93
prywatnym gosp. rolnym	11	25	0	0	56
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	15	13	12	2	49
276-399	14	10	4	0	49
400-549	11	13	6	1	105
550-799	26	18	1	2	79
Powyżej 799 zł	17	21	6	2	120
Ocena własnych war. mater.					
Złe	13	14	6	2	168
Średnie	19	19	4	2	250
Dobre	16	17	6	0	115
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	17	24	0	0	33
Raz w tygodniu	18	16	4	3	267
1-2 razy w miesiącu	13	14	6	0	83
Kilka razy w roku	20	15	4	0	96
W ogóle nie uczestniczy	11	22	10	0	53
Poglądy polityczne					
Lewica	18	22	6	0	229
Centrum	11	6	1	2	130
Prawica	22	17	1	1	120
Trudno powiedzieć	13	6	3	5	56